

ĐỨC NHÂN TRONG TƯ TƯỞNG CỦA KHỔNG TỬ VÀ Ý NGHĨA ĐỐI VỚI CÔNG TÁC GIẢNG DẠY CÁC MÔN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC BẠC LIÊU HIỆN NAY

Sơn Thanh Thoảng - Trần Tam Phương

Trường Đại học Bạc Liêu

Email: stthoang@blu.edu.vn.

Tóm tắt: “Nhân” trong tư tưởng của Khổng Tử có ảnh hưởng rất lớn đến nền giáo dục Việt Nam, nhất là giáo dục về đạo đức, nhân cách con người. Bài viết phân tích khái niệm “Nhân” trong tư tưởng Khổng Tử - là tình thân yêu thương và đồng cảm giữa người với người. Trên cơ sở các trích dẫn cụ thể từ “Luận Ngữ”, bài báo luận giải về giá trị của chữ “Nhân” trong việc hình thành tư duy đạo đức, phương pháp giảng dạy và phát triển nhân cách người học. Tác giả đề xuất phương pháp ứng dụng tư tưởng này trong giảng dạy lý luận chính trị tại Trường Đại học Bạc Liêu, nhằm xây dựng môi trường học tập nhân văn, phát triển phẩm chất chính trị và năng lực tư duy phản biện của sinh viên.

Từ khóa: Nhân, Khổng Tử, Luận Ngữ, giảng dạy lý luận chính trị, giáo dục đại học, Trường Đại học Bạc Liêu.

Nhận bài: 18/11/2025; **Biên tập:** 19/11/2025; **Phản biện:** 22/11/2025; **Duyệt đăng:** 26/11/2025.

1. Đặt vấn đề

Các môn lý luận chính trị đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành nhân cách, ý thức công dân và năng lực tư duy phản biện cho sinh viên. Tuy nhiên, thực tiễn giảng dạy tại nhiều trường đại học địa phương, trong đó có Trường Đại học Bạc Liêu, vẫn gặp phải một số hạn chế như phương pháp truyền thụ tri thức chủ yếu thụ động, thiếu gắn kết với thực tiễn, chưa tạo đủ không gian để sinh viên phát triển tư duy độc lập và phẩm chất đạo đức. Trong khi đó, tư tưởng “Nhân” của Khổng Tử, với giá trị cốt lõi là lòng yêu thương con người, sự thấu cảm, tôn trọng và trách nhiệm, mở ra những gợi mở quan trọng cho việc xây dựng môi trường học tập nhân văn và phương pháp giảng dạy phù hợp. Việc nghiên cứu và vận dụng đức Nhân trong giảng dạy lý luận chính trị không chỉ giúp nâng cao hiệu quả tiếp thu kiến thức mà còn góp phần rèn luyện đạo đức, phát triển tư duy phản biện và hình thành phong cách học tập chủ động, sáng tạo cho sinh viên, đồng thời đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục đại học tại địa phương hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quan niệm về “Nhân”

Khổng tử nói: “Nhân giả, ái nhân” (Người có Nhân là người biết yêu thương người khác). “Nhân” là phẩm chất cao đẹp nhất mà con người cần hướng tới. Người có Nhân sẽ biết cư xử đúng mực, biết đặt lợi ích của người khác lên trên lòng ích kỷ của bản thân. Với nghĩa này, việc giáo dục đức nhân sẽ khuyến khích lòng nhân ái, sự sẻ chia, đồng cảm giữa người với người cho sinh viên, giúp các em có lối sống nhân văn, vị tha, giảm bớt ích kỷ, vô cảm trong xã hội hiện đại. Đây là cơ sở của các giá trị đạo đức như tôn trọng, khoan dung, yêu thương, đoàn kết, là tiền đề cho giáo dục nhân bản và xây dựng lớp học thân thiện.

Để thực hành đức nhân, Khổng Tử luôn nhấn nhò: “Kỷ sở bất dục, vật thi ư nhân” (Điều gì mình không muốn thì đừng làm cho người khác). Điều gì đó mà mình không muốn người khác đối xử với mình thì mình cũng đừng đối xử với người khác như vậy. Điều này thể hiện sự tôn trọng quyền và cảm xúc của người học, cơ sở để xây dựng lớp học dân chủ, giảm áp lực áp đặt.

Khổng Tử nói: “Quân tử cầu chư kỷ, tiểu nhân cầu chư nhân” (“Người quân tử tìm lỗi ở mình; kẻ tiểu nhân chỉ trách người khác”). Người quân tử luôn tự soi xét, tự hoàn thiện bản thân, còn kẻ tiểu nhân luôn tìm lỗi ở người khác, đổ thừa và trốn tránh trách nhiệm. Khuyến khích văn hóa tự phản tỉnh, tự chịu trách nhiệm trong học tập và giảng dạy. Đối với người học, cần phải chủ động tìm hiểu bài, không thụ động trông chờ, dựa dẫm vào kiến thức mà thầy cô cung cấp, hay vào nhóm học chung, khi gặp phải thất bại trong học tập cũng không đổ lỗi cho thầy cô, bạn bè, nhóm làm việc,... đối với giảng viên, phải luôn nhìn nhận lại bản thân mình về phương pháp giảng dạy có phù hợp, cách đánh giá có công bằng, hiệu quả, có phát huy được tính tích cực của sv hay chưa,... chứ không nên chỉ khẳng định đổ lỗi cho sinh viên yếu kém, thụ động. Để nâng cao hiệu quả trong giảng dạy, Khổng Tử dạy: “Ôn cố nhi tri tân, khả dĩ vi sư hĩ.” (“Ôn lại cái cũ để hiểu cái mới, như thế mới có thể làm thầy”). Nhấn mạnh tầm quan trọng của kiến thức nền tảng và sự đổi mới liên tục trong giảng dạy. Giảng viên phải thường xuyên cập nhật kiến thức liên tục, để có thể gắn lý luận với thực tiễn, vừa phải nắm chắc các nền tảng khoa học, vừa phải cập nhật thay đổi của khoa học - công nghệ, ngành nghề. Đổi mới phương pháp dạy học từ truyền thống đến hiện đại; từ dạy - học thụ động sang hướng năng lực, trải nghiệm. Giảng viên chỉ thực sự “khả dĩ vi sư” khi vừa biết khai thác giá trị tri thức cũ, vừa tạo ra tri

thức mới thông qua hoạt động nghiên cứu. Đối với sinh viên, “Học nhi bất tư tắc vong, tư nhi bất học tắc dĩ” (“Học mà không suy nghĩ thì sẽ mù mờ; suy nghĩ mà không học thì sẽ nguy hiểm”). Nếu chỉ học thuộc, ghi nhớ thụ động, người học sẽ nhanh chóng quên những kiến thức đã học, không vận dụng được vào trong hoạt động thực tiễn. Tư duy giúp kiến thức kết nối, có ý nghĩa, từ đó trở thành hiểu biết bền vững. Nếu không thường xuyên cập nhật kiến thức khoa học mà cứ suy luận theo cảm tính, không dựa trên cơ sở thực tiễn sẽ làm người học đi sai hướng. Trong thời đại thông tin nhiễu loạn như hiện nay, tư duy không dựa trên dữ liệu khoa học dễ dẫn đến tin giả và ngộ biện. Sinh viên cần rèn luyện năng lực đặt câu hỏi, đánh giá lại kiến thức đã học và kiểm chứng suy luận bằng tư liệu khoa học. Giảng viên không chỉ truyền thụ kiến thức mà phải hướng dẫn sinh viên phân tích, lập luận, phản biện. Khuyến khích học qua vấn đề, thảo luận, nghiên cứu tình huống. Dựa trên học thuật để suy ngẫm và đổi mới về phương pháp giảng dạy không thể chỉ dựa vào “trực giác”; cần dựa trên nghiên cứu, lý luận giáo dục và minh chứng thực tiễn. Cần kết hợp học tập và tư duy phản biện để phát triển toàn diện.

2.2. Ý nghĩa quan niệm “Nhân” đối với việc giảng dạy các môn lý luận chính trị tại Trường Đại học Bạc Liêu

Quan niệm về đức Nhân của Khổng Tử có ý nghĩa rất lớn trong việc gợi mở những tư tưởng tiến bộ đối với công tác giảng dạy các môn lý luận chính trị trong Trường Đại học Bạc Liêu hiện nay.

- Xây dựng môi trường học tập định hướng con người - nhân văn

Việc nghiên cứu đức Nhân trong tư tưởng Khổng Tử đem lại nhiều gợi mở quan trọng cho quá trình xây dựng môi trường học tập định hướng con người - nhân văn tại Trường Đại học Bạc Liêu. Đức Nhân nhấn mạnh lòng thương người, sự tôn trọng, thấu hiểu và tinh thần “kỷ sở bất dục, vật thi ư nhân”, từ đó đặt con người ở vị trí trung tâm của giáo dục. Vận dụng tinh thần ấy, môi trường học tập của Nhà trường cần được định hướng theo hướng thân thiện, tràn đầy thiện cảm, nơi mỗi sinh viên được lắng nghe, được tôn trọng và được khích lệ phát triển năng lực cá nhân. Đồng thời, việc thúc đẩy sự chia sẻ, hợp tác trong học tập và đời sống sinh viên sẽ góp phần hình thành văn hóa ứng xử chuẩn mực, giàu tính nhân văn. Khi tinh thần “Nhân” thấm sâu vào các mối quan hệ thầy - trò, bạn bè và hoạt động đào tạo, trường học không chỉ truyền thụ tri thức mà còn bồi dưỡng phẩm chất đạo đức, giúp sinh viên trở thành những con người thiện lương, có trách nhiệm với cộng đồng và phù hợp với yêu cầu phát triển của xã hội hiện đại.

- Xây dựng phương pháp dạy học phù hợp

Trong quan niệm của Khổng Tử, “Nhân” không chỉ biểu hiện ở lòng yêu thương con người mà

còn ở khả năng thấu hiểu, tôn trọng và kiên nhẫn trong quá trình giáo hóa. Từ tinh thần đức Nhân của Khổng Tử, việc xây dựng phương pháp dạy học trong nhà trường cần được định hướng theo hướng mềm dẻo, tôn trọng người học và chú trọng sự thấu cảm. Khổng Tử cho rằng người thầy phải biết “dĩ đức phục nhân”, nghĩa là dùng sự chân thành, nhân ái và thấu hiểu để cảm hóa và dẫn dắt người học. Vận dụng điều đó vào hoạt động giảng dạy, giảng viên cần lắng nghe những băn khoăn, nhu cầu và khả năng riêng của từng sinh viên; từ đó điều chỉnh cách truyền đạt sao cho phù hợp, tạo ra không khí học tập cởi mở và thân thiện. Thay vì áp đặt tri thức một chiều, phương pháp dạy học mang tinh thần “Nhân” khuyến khích đối thoại, gợi mở, để sinh viên được tự do suy nghĩ, đặt câu hỏi và tham gia vào quá trình kiến tạo tri thức. Trong giảng dạy lý luận chính trị, giảng viên cần khích lệ sinh viên đặt câu hỏi, phản biện và liên hệ thực tiễn địa phương, giúp nội dung lý luận chính trị trở nên sinh động, dễ tiếp cận và gắn với bối cảnh phát triển của tỉnh Bạc Liêu. Như vậy, tinh thần “Nhân” không chỉ góp phần nhân văn hóa hoạt động dạy học mà còn giúp hình thành phong cách giáo dục hiện đại, qua đó phát triển phẩm chất - năng lực của người học, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục đại học trong giai đoạn hiện nay.

- Rèn luyện đạo đức và tự phê bình

Trong quá trình học tập và nghiên cứu, việc rèn luyện đạo đức và thực hành tự phê bình là yêu cầu thiết yếu đối với cả giảng viên lẫn sinh viên nhằm xây dựng một môi trường giáo dục lành mạnh và chuẩn mực. Đức Nhân nhấn mạnh lòng yêu thương, sự thấu cảm và tôn trọng con người, từ đó định hướng hành vi đạo đức và ý thức trách nhiệm trong mối quan hệ thầy - trò. Trong giảng dạy lý luận chính trị, giảng viên không chỉ truyền đạt tri thức mà còn làm gương về trung thực, công bằng và trách nhiệm, đồng thời thực hành tự phê bình để điều chỉnh phương pháp và cách thức truyền đạt, nâng cao chất lượng giáo dục. Sinh viên, dưới sự hướng dẫn này, được khuyến khích tự nhìn nhận điểm mạnh, điểm yếu của bản thân, rèn luyện tinh thần cầu tiến, trung thực và ý thức trách nhiệm trong học tập, nghiên cứu và các hoạt động xã hội. Việc tích hợp đức Nhân vào quá trình rèn luyện đạo đức và tự phê bình tạo nên môi trường học thuật nhân văn, minh bạch và xây dựng, góp phần hình thành những công dân trí tuệ, nhân văn và có năng lực đóng góp tích cực cho cộng đồng.

- Kết hợp nền tảng và đổi mới

Trong giảng dạy các môn lý luận chính trị, việc kết hợp hài hòa giữa nền tảng tri thức cơ bản và đổi mới phương pháp truyền đạt giữ vai trò đặc biệt quan trọng nhằm nâng cao hiệu quả tiếp thu của sinh viên. Các nguyên lý, quy luật, phạm trù và học thuyết kinh điển cần được xem như hệ tri thức nền

tăng, giúp sinh viên hình thành tư duy khoa học và thế giới quan đúng đắn. Tuy nhiên, để nội dung học thuật trở nên gần gũi và phù hợp với bối cảnh giáo dục hiện đại, giảng viên phải chủ động cập nhật những kiến thức mới, đổi mới cách dạy thông qua việc gắn kiến thức lý luận với thực tiễn đời sống, sử dụng phương pháp thảo luận, tình huống, học tập trải nghiệm và ứng dụng công nghệ số. Sự kết hợp giữa tính ổn định của nền tảng lý luận với tinh thần đổi mới trong phương pháp giảng dạy không chỉ giúp sinh viên dễ dàng tiếp thu và vận dụng kiến thức mà còn góp phần làm cho các môn lý luận chính trị trở nên sinh động, hấp dẫn và có giá trị đối với quá trình hình thành phẩm chất, năng lực của người học trong bối cảnh hiện nay.

- Phát triển năng lực tư duy phản biện

Trong quá trình giảng dạy các môn lý luận chính trị, việc phát triển năng lực tư duy phản biện cho sinh viên giữ vai trò then chốt nhằm nâng cao chất lượng nhận thức và khả năng vận dụng tri thức vào thực tiễn. Thay vì tiếp cận tri thức một cách thụ động hoặc học thuộc máy móc, sinh viên cần được khuyến khích suy nghĩ độc lập, chủ động đặt câu hỏi, phân tích đa chiều và đánh giá vấn đề trên cơ sở lý luận khoa học. Giảng viên có thể tạo không gian học thuật lành mạnh thông qua các hoạt động tranh luận, thảo luận nhóm, phản biện tình huống hoặc phân tích các sự kiện thực tiễn gắn với nội dung môn học. Quá trình này giúp người học rèn luyện khả năng lập luận logic, tăng cường bản lĩnh khoa học và hình thành thái độ khách quan, tỉnh táo trước thông tin xã hội. Việc bồi dưỡng tư duy phản biện không chỉ làm phong phú cách tiếp cận lý luận chính trị mà còn góp phần đào tạo những công dân có trí tuệ, có trách nhiệm và có khả năng tham gia tích cực vào đời sống xã hội hiện đại.

3. Kết luận

Từ việc phân tích giá trị cốt lõi của tư tưởng “Nhân” trong triết học Khổng Tử, có thể khẳng định

rằng vận dụng tinh thần nhân ái, tôn trọng con người và đề cao sự thấu cảm vào giảng dạy lý luận chính trị tại các trường đại học địa phương, đặc biệt là Trường Đại học Bạc Liêu, mang ý nghĩa thiết thực và lâu dài. Tư tưởng “Nhân” không chỉ định hướng xây dựng môi trường giáo dục nhân văn mà còn góp phần làm cho hoạt động giảng dạy trở nên gần gũi, mềm dẻo và hiệu quả hơn. Khi giảng viên biết lắng nghe, đồng hành, khích lệ đối thoại và phát triển tư duy phản biện; khi sinh viên được tôn trọng, được khơi dậy động lực học tập và ý thức trách nhiệm với cộng đồng, thì các môn lý luận chính trị sẽ vượt ra khỏi khuôn khổ khô cứng, trở thành công cụ quan trọng bồi dưỡng nhân cách, ý thức công dân và năng lực tư duy khoa học. Do đó, việc tích hợp tinh thần “Nhân” vào giảng dạy không chỉ kế thừa giá trị đạo đức truyền thống của phương Đông mà còn góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục hiện đại: hình thành thế hệ sinh viên có tri thức, nhân văn và đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững của địa phương và xã hội ■

Tài liệu tham khảo

- [1]. Ban Tuyên giáo Trung ương (2021). *Tài liệu bồi dưỡng giảng dạy lý luận chính trị*. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.
- [2]. Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh. *Giáo trình Triết học Mác - Lênin*.
- [3]. Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh (2020). *Giáo trình Tư tưởng Hồ Chí Minh*. 2020
- [4]. Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh (2021). *Giáo trình Kinh tế chính trị Mác - Lênin*,
- [5]. Khổng Tử. *Luận Ngữ*. Nhiều bản dịch của Nguyễn Hiến Lê, Nguyễn Tôn Nhan, Trần Trọng Kim.
- [6]. Trần Trọng Kim (2003). *Nho giáo*. Nxb. Văn hóa - Thông tin.
- [7]. Nguyễn Hiến Lê (1994). *Khổng Tử*. Nxb. Văn hóa - Thông tin.
- [8]. Vũ Khiêu (1993). *Nho giáo và sự phát triển ở Việt Nam*. Nxb. KHXH.

The humanity in Confucius' thought and its significance for teaching political theory subjects at Bac Lieu University today

Son Thanh Thoang - Tran Tam Phuong

Bac Lieu University - Email: stthoang@blu.edu.vn.

Abstract: “Humanity” in Confucius’s thought has a great influence on Vietnamese education, especially education on ethics and human personality. This article analyzes the concept of “Humanity” in Confucius’s thought - the spirit of love and empathy between people. Based on specific quotes from the “Analects”, the article discusses the value of the word “Humanity” in the formation of ethical thinking, teaching methods and personality development of the learners. The author proposes a method of applying this thought in teaching political theory at Bac Lieu University, aiming to build a humane learning environment, develop political qualities and critical thinking capacity of students.

Keywords: Humanity, Confucius, analects, teaching political theory, university education, Bac Lieu University.